Lausunto
StV 17.5.2021

Nuoret Lesket ry:n kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi työeläkelain ja kansaneläkelain muuttamiseksi sekä niihin liittyviksi laeiksi HE 66/2021 vp

Nuoret Lesket ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ja lausuu kantanaan seuraavaa:

Perhe-eläkettä koskevan lainsäädännön uudistuksen tavoitteena on ollut muokata perhe-eläketurvaa vastaamaan yhteiskunnan ja perheiden muuttuneisiin tarpeisiin. Nykyisellään esitys kuitenkin asettaa lesket keskenään epätasa-arvoiseen asemaan, kun nuoret lapsettomat lesket jäisivät ilman eläkettä. Esitys ei myöskään huomioi riittävästi muuttuneita parisuhde- ja perhemuotoja. Leskeneläkkeiden määräaikaistaminen johtaa toteutuessaan pienituloisten leskien taloudellisiin vaikeuksiin.

Nuoret Lesket ry esittää, että lakiesitystä on muutettava siten, että leskeneläkeoikeus taataan kaikille leskille iästä ja perhemuodosta riippumatta ja kaavamaisesta eläkkeiden määräaikaistamisesta luovutaan. Leskeneläkeoikeus tulee taata kaikille avoliitosta leskeytyneille, joilla on yhteinen lapsi kuolleen avopuolisonsa kanssa avoliiton kestosta riippumatta.

Lakiesityksessä nuorena ja lapsettomana puolisonsa menettäneet aiotaan edelleen rajata eläkeoikeuden ulkopuolelle. Leskeneläke evätään lapsettomalta leskeltä kokonaan, jos leski on alle 50-vuotias, avioliitto on kestänyt alle 5 vuotta tai se on solmittu yli 50 -vuotiaana. Nuori ikä ja lapsettomuus perusteina eläkkeen eväämiselle ovat perustuslain ja yhdenvertaisuuslain vastaisia eikä niiden perusteella tapahtuvaa syrjintää tule sallia perhe-eläkelainsäädännön uudistuksessa.

Huomioitavaa on myös se, että tämän epäkohdan korjaamisessa ei ole kysymys taloudellisesti merkittävästä satsauksesta eläkeuudistuksen kokonaisuudessa. Vaille eläkettä jäävä joukko käsittää vain muutamia satoja leskiä vuosittain. Nämä lesket kuuluvat siihen joukkoon, joilla eläke on perhe-eläkelaissa olevan vähennysmekanismin johdosta yleensä hyvin lyhytkestoinen. Lakiesitys painottaa leskeneläkkeen olevan kriisivaiheen tuki. Puolison kuolema on kriisitilanne iästä riippumatta. Nuorelle leskelle leskeneläke on erityisen tärkeä tuki, koska varallisuutta ja säästöjä on nuorena harvemmin kertynyt.

Myönteistä lakiesityksessä on se, että vanhempansa menettäneen nuoren tilanne kohenisi, kun eläkettä maksettaisiin 20 ikävuoteen asti. Loogista olisi jatkaa siihen asti myös leskivanhemman eläkettä, koska vanhemmat katsotaan yleensä elatusvelvollisiksi täysi-ikäisenkin nuoren kohdalla toisen asteen koulutuksen päättymiseen.

Kannatettavaa lakiesityksessä on myös leskeneläkeoikeuden laajentaminen koskemaan niitä avopuolisoita, joilla on yhteinen alaikäinen lapsi kuolleen puolisonsa kanssa. Ehtojen mukaan parilla tulisi kuitenkin olla yhtäjaksoista yhteiseloa takana vähintään viisi vuotta. Tämä ehto on perheitä eriarvoistava ja siitä tulee luopua. Yhteisen lapsen tulee riittää perusteeksi leskeneläkkeen saamiselle. Mikäli leskivanhempi jää vaille leskeneläkettä, vaikuttaa se suoraan myös perheen lasten toimeentuloon ja asettaa leskiperheiden lapset keskenään

eriarvoiseen asemaan. Lakiesitys ei myöskään huomioi yhä yleistyviä uusperheitä, joissa eletään yhtä lailla lapsiperhearkea molempien tuloihin tukeutuen, vaikka lapset eivät olisikaan juridisesti yhteisiä. Myös näissä tilanteissa vaatimus yhteisestä lapsesta leskeneläkkeen perusteena on kohtuuton.

Nuoret Lesket ry ei myöskään kannata esityksessä ollutta ehdotusta leskeneläkkeen keston rajaamisesta 10 vuoteen. Nykyjärjestelmässä on jo nyt vähennysmekanismi, jonka kautta leskeneläke on työikäisellä lähes aina määräaikainen ja eläke jää pidempikestoisesti maksuun vain kaikkein pienituloisimmille. Ilman leskeneläkettä tämä joukko ohjautuisi yhteiskunnan muun sosiaaliturvan piiriin. Näemmekin, että eläkkeiden kaavamainen määräaikaistaminen ei ole perusteltua, vaan lesken oma taloudellinen tilanne tulisi edelleen huomioida.

Leskeytyminen vaikuttaa työkykyyn ja on tutkitusti monella tapaa terveysriski. Tilanteen itsessään aiheuttaman kuormituksen lisäksi leskelle on kohtuutonta joutua myös taloudellisiin vaikeuksiin. Leskeneläkkeellä voidaan ennaltaehkäistä puolison kuoleman aiheuttamia negatiivisia seurauksia ja edistää kriisitilanteesta selviytymistä. Tämä on kannattavaa sekä taloudellisesti että inhimillisesti.

Lisätietoja: Nuoret Lesket ry
toimisto@nuoretlesket.fi
puh. 044 300 6477